

FÖRSLAG TILL AVGÖRANDE AV GENERALADVOKAT

F. G. JACOBS

föredraget den 16 december 2004¹

1. Förevarande mål rör huvudsakligen frågan om lagligheten av ett förbud som skall träda i kraft år 2007 i Italien mot användningen av benämningarna på druvsorterna *Tocai friulano* och dess synonym *Tocai italico*² på vinetiketter. Detta förbud härrör ursprungligen från ett avtal mellan gemenskapen och Ungern, genom vilket den ungerska geografiska beteckningen Tokaj avses skyddas.

avtalet, att avtalet grundar sig på en felaktig beskrivning av de verkliga förhållandena på så sätt att den aktuella bestämmelsen är en nullitet och ogiltig enligt folkrätten, att förbudet har ersatts av TRIPS-avtalet⁴, samt att förbudet är oförenligt med äganderätten som garanteras enligt Europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna⁵ och Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna⁶.

2. Regione Autonoma Friuli-Venezia Giulia (den självständiga regionen Friuli-Venezia Giulia) och Agenzia Regionale per lo Sviluppo Rurale (ERSA) (den regionala byrån för utveckling av landsbygden) (nedan kallade sökandena) har väckt talan vid Tribunale Amministrativo Regionale per il Lazio (den regionala förvaltningsdomstolen i Lazio) om ogiltigförklaring av en nationell bestämmelse³ som i själva verket återspeglar detta förbud. Sökandena gör huvudsakligen gällande att gemenskapen inte hade någon behörighet att ingå avtalet med Ungern, att förbudet strider mot andra bestämmelser i

I — Associeringsavtalet

3. Europaavtalet om upprättande av en associering mellan Europeiska gemenska-

4 — Avtal om handelsrelaterade aspekter av immaterialrätter, som återfinns i bilaga I C till avtalet om upprättande av Världshandelsorganisationen, godkänt på Europeiska gemenskapens vägnar vad beträffar frågor som omfattas av dess behörighet genom rådets beslut 94/800/EG av den 22 december 1994 om ingående, på Europeiska gemenskapens vägnar — vad beträffar frågor som omfattas av dess behörighet — av de avtal som är resultatet av de multilaterala förhandlingarna i Uruguayrundan (1986–1994) (EGT L 336, 1994, s. 1; svensk specialutgåva, område 11, volym 38, s. 3). De relevanta bestämmelserna återfinns i punkterna 80–82 i förevarande förslag till avgörande.

5 — Europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna som antogs den 4 november 1950, första protokollet antaget den 20 mars 1952. Den relevanta bestämmelsen återfinns i punkt 92 i förevarande förslag till avgörande.

6 — Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna proklamerad den 7 december 2000 (EGT C 364, 2000, s. 1). Den relevanta bestämmelsen återfinns i punkt 94 i förevarande förslag till avgörande.

1 — Originalspråk: engelska.

2 — Sökandena har gjort gällande att beteckningen Tocai italico inte längre används. Jag kommer därför att hänvisa till den benämningen endast när det förefaller relevant eller användbart.

3 — Ministerdecret av den 26 september 2002 om nationella villkor för användning, med undantag från vad som föreskrivs i artikel 19.1 c i förordning (EG) nr 753/2002, av sådana namn på druvsorter och deras synonymer som innehåller en geografisk ursprungsbeteckning och som är upptagna i bilaga II till denna förordning, som får anges i märkningen av kvalitetsvinerna fso och italienska IGT-viner.

perna och deras medlemsstater, å ena sidan, och Republiken Ungern, å andra sidan (nedan kallat associeringsavtalet), undertecknades den 16 december 1991 och godkändes på gemenskapernas vägnar genom beslut 93/742/Euratom, EKSG, EG.⁷

derar särskilt skydd av ... geografiska ursprungsbeteckningar ..."

4. Innehållet i associeringsavtalet är inte i fråga i förevarande mål. Associeringsavtalet är emellertid relevant med hänsyn till att den hänskjutande domstolen frågar huruvida detta avtal utgör en giltig och tillräcklig rättslig grund för ett annat avtal mellan gemenskapen och Ungern, ett avtal vilket direkt är i fråga i förevarande mål och vilket skall behandlas nedan.⁸ I detta avseende har den hänskjutande domstolen hänvisat till följande bestämmelser i associeringsavtalet.

6. I avsnitt 5 i bilaga 13 till associeringsavtalet föreskrivs följande:

"Bestämmelserna i denna bilaga och de bestämmelser i artikel 74.1 som avser immateriell äganderätt berör inte Europeiska ekonomiska gemenskapens och medlemsstaternas behörighet i frågor som berör industriella, immateriella och kommersiella rättigheter."

5. Den trettonde gemensamma förklaringen som bilagts den slutliga texten genom vilken associeringsavtalet antas, har följande lydelse:⁹

"Parterna är överens om att immateriell, industriell och kommersiell äganderätt i detta samarbetsavtal tolkas på samma sätt som i artikel 36 i Romfördraget och inklu-

II — Avtalet om vinbenämningar

7. Avtalet mellan Europeiska gemenskapen och Republiken Ungern om ömsesidigt skydd och kontroll av vinbenämningar (nedan kallat avtalet om vinbenämningar), ingicks på Europeiska gemenskapens vägnar genom beslut 93/724/EG¹⁰ och undertecknades den 29 november 1993.

7 — Rådets och kommissionens beslut av den 13 december 1993 om ingående av Europaavtalet mellan Europeiska gemenskaperna och deras medlemsstater, å ena sidan, och Republiken Ungern, å andra sidan (EGT L 347, 1993, s. 1; svensk specialutgåva, område 11, volym 25, s. 3). Associeringsavtalet har bilagts beslutet.

8 — Se punkterna 7–15 i förevarande förslag till avgörande.

9 — EGT L 347, 1993, s. 259; svensk specialutgåva, område 3, volym 25, s. 4.

10 — Rådets beslut 93/724/EG av den 23 november 1993 om slutande av avtal mellan Europeiska gemenskapen och Ungern om ömsesidigt skydd och kontroll av vinbenämningar (EGT L 337, 1993, s. 93; svensk specialutgåva, område 3, volym 55, s. 13). Avtalet om vinbenämningar är bifogat detta beslut.

A — Beslut 93/724

9. I artikel 1 i beslut 93/724 föreskrivs följande:

8. I ingressen till beslut 93/724 anges följande:

”Med beaktande av Fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen, särskilt artikel 113 i detta,

”Det avtal mellan Europeiska gemenskapen och Ungern om ömsesidigt skydd och kontroll av vinbenämningar och det därtill bifogade protokollet, skriftväxlingen och förklaringarna godkänns härmed på gemenskapens vägnar.

...”

...

B — Avtalet

10. Ingressen till avtalet om vinbenämningar innefattar följande citat:

”Med beaktande av [associeringsavtalet] ...

...

Det avtal som förhandlats fram mellan Europeiska gemenskapen och Ungern om ömsesidigt skydd och kontroll av vinbenämningar kommer att bidra till att göra åtgärder för att bekämpa illojal konkurrens inom handeln mer effektiva, säkerställa ett ökat skydd av konsumenterna och främja handeln med vin mellan de avtalsslutande parterna. Det är därför önskvärt att det nämnda avtalet godkänns.

Eftersom bestämmelserna i avtalet är direkt kopplade till åtgärder som omfattas av den gemensamma handels- och jordbrukspolitiken måste avtalet ingås på gemenskapsnivå.”

Med beaktande av båda avtalsslutande parter intresse av ömsesidigt skydd och kontroll av vinbenämningar.”

11. I artikel 4 i avtalet om vinbenämningar — De får inte användas i andra fall än föreskrivs följande: under de omständigheter som anges i lagar och förordningar i Ungern.

”1. Följande benämningar åtnjuter skydd:

- ... 4. Skyddet enligt punkt 1 omfattar benämningar även om vinets riktiga ursprung anges eller om den geografiska beteckningen eller det traditionella uttrycket används i översättning eller tillsammans med uttryck som leder bort från den geografiska angivelsen, såsom ’slag’, ’typ’, ’stil’, ’efterbildning’, ’metod’, ’varumärke’, eller liknande.

(b) vad avser viner med ursprung i Ungern

...

5. Beträffande homonyma eller identiska geografiska beteckningar skall följande gälla,

- de geografiska beteckningarna och de traditionella uttrycken som anges i bilagan ...

- (a) när två beteckningar som åtnjuter skydd enligt detta avtal är homonyma eller identiska, skall varje beteckning skyddas, förutsatt att

...

3. I gemenskapen gäller följande för skyddade ungerska benämningar:

- den aktuella geografiska benämningen har använts traditionellt och konsekvent för att beskriva och presentera ett vin som framställts i det geografiska område till vilket benämningen hänvisar, och
- De får endast användas för de viner med ursprung i Ungern som de avser.

— konsumenterna inte felaktigt
bibringas uppfattningen att vinet
har sitt ursprung inom den andra
avtalslutande partens territorium,

...

12. I bilagan till avtalet om vinbenämningar
(Förteckning över skyddade vinbenämningar
enligt artikel 4) upptas Tokaj i del B (Vin från
Republiken Ungern) i punkt 3.4 i avsnitt I
(Geografiska beteckningar). I bilagan upptas
inte *Tocai friulano* eller *Tocai italico* i del A
(Vin från gemenskapen).

14. Med hänvisning till avtalet om vinbe-
nämningar anges följande i skriftväxlingen:

"1. Under en övergångsperiod på tretton år
från och med dagen för nämnda avtals
ikraftträdande, skall tillämpningen av avtalet
inte utesluta den lagliga användningen av
benämningen *Tocai* för att beskriva och
presentera vissa italienska kvalitetsviner fso
[framställt inom specificerade områden], på
följande villkor.

Utan att det påverkar tillämpningen av
särskilda gemenskapsbestämmelser, och i
förekommande fall, mer restriktiva nationella
bestämmelser, skall vinet

C — Skriftväxlingen

— ha framställts av druvsorten *Tocai fri-
ulano*,

13. Skriftväxlingen angående artikel 4 i
avtalet om vinbenämningar (nedan kallad
skriftväxlingen)¹¹ som undertecknades den
29 november 1993 är en av de handlingar
som det hänvisas till i artikel 1 i beslut
93/724.¹²

— ha framställts endast av druvor som
skördats i de italienska regionerna
Veneto och Friulia,

11 — Skriftväxling angående artikel 4 i avtalet mellan Europeiska
gemenskapen och Republiken Ungern om ömsesidigt skydd
och kontroll av vinbenämningar (EGT L 337, 1993, s. 169).

12 — Denna artikel återges i punkt 9 i förevarande förslag till
avgörande.

...

3. Det förutsätts att de aktuella kvalitetsvinnerna fso som betecknats och presenterats i överensstämmelse med tillämpliga bestämmelser före utgången av den övergångsperiod som anges i punkt 1 får säljas tills lagren är slut.

för förhandlingarna inte hade kännedom om något specifikt fall i vilket bestämmelserna i denna artikel skulle kunna vara tillämpliga.

...”

4. Utan att det påverkar tillämpningen av bestämmelserna i punkt 3, löper möjligheten att använda benämningen *Tocai* i överensstämmelse med villkoren i punkt 1 ut vid utgången av den övergångsperiod som anges i sistnämnda punkt.

III — Relevant gemenskapslagstiftning vid den tidpunkt då avtalet om vinbenämningar ingicks

...”

A — Förordning nr 822/87

D — Den gemensamma förklaringen

15. I den gemensamma förklaringen angående artikel 4.5 i avtalet¹³ (nedan kallad den gemensamma förklaringen), vilken också är en av de handlingar som det hänvisas till i artikel 1 i beslut 93/724, föreskrivs följande:

16. Grundförordningen om den gemensamma organisationen av marknaden för vin bestod år 1993 av rådets förordning nr 822/87.¹⁴

17. Enligt artikel 13 i förordning nr 822/87 skulle kommissionen fastställa detaljerade regler för klassificering av druvsorter till rekommenderade sorter, godkända sorter och tillfälligt godkända sorter.

”Vad avser artikel 4.5 a konstaterade de avtalsslutande parterna att de vid tidpunkten

14 — Rådets förordning (EEG) nr 822/87 av den 16 mars 1987 om den gemensamma organisationen av marknaden för vin (EGT L 84, 1987, s. 1; svensk specialutgåva, område 3, volym 23, s. 7), vilken har upphävts och ersatts av rådets förordning (EG) nr 1493/1999 av den 17 maj 1999 om den gemensamma organisationen av marknaden för vin (EGT L 179, 1999, s. 1).

13 — EGT L 337, 1993, s. 171.

18. I artikel 63 i förordning nr 822/87 föreskrevs följande:

”1. Importerade viner avsedda för direkt konsumtion som betecknas med en geografisk benämning kan, under förutsättning av ömsesidighet, vid avsättning inom gemenskapen bli föremål för den kontroll och det skydd som föreskrivs i artikel 16 i förordning (EEG) nr 823/87 för kvalitetsvin fso.

2. Bestämmelserna i punkt 1 skall genomföras genom avtal med de berörda tredje länderna som skall förhandlas fram och ingås i enlighet med förfarandet i artikel 113 i fördraget.”

nr 337/79, kvarstod förteckningen i bilagan till förordning nr 3800/81, som därefter var giltig med stöd av artikel 13 i förordning nr 822/87.

20. *Tocai friulano* finns upptagen i förteckningen i bilagan till förordning nr 3800/81 över rekommenderade eller godkända druvsorter i följande provinser i norra och centrala Italien: Brescia, Mantova, Varese, Padova, Rovigo, Treviso, Venezia, Verona, Vicenza, Gorizia, Pordenone, Udine, Bologna, Ferrara, Ravenna, Ascoli Piceno,¹⁷ Perugia, Terni,¹⁸ Viterbo, Chieti, Aquila, Pescara, Teramo och Sassari.

B — Förordning nr 3800/81

19. År 1993 reglerades klassificeringen av druvsorter genom kommissionens förordning nr 3800/81,¹⁵ vilken ursprungligen grundade sig på rådets förordning nr 337/79 om den gemensamma organisationen av marknaden för vin.¹⁶ Trots att förordning nr 822/87 upphävde förordning

C — Förordning nr 823/87

21. I rådets förordning nr 823/87¹⁹ fastställdes särskilda bestämmelser om kvalitetsvin framställt inom specificerade områden (kva-

17 — Tillagd genom kommissionens förordning (EEG) nr 1543/89 av den 2 juni 1989 (EGT L 151, 1989, s. 16; svensk specialutgåva, område 3, volym 29, s. 96).

18 — Tillagd genom kommissionens förordning nr 3369/92 av den 24 november 1992 (EGT L 342, 1992, s. 11; svensk specialutgåva, område 3, volym 46, s. 29).

19 — Rådets förordning (EEG) nr 823/87 av den 16 mars 1987 om särskilda bestämmelser om kvalitetsvin framställt inom specificerade områden (EGT L 84, 1987, s. 59; svensk specialutgåva, område 3, volym 23, s. 65), som ändrats särskilt genom rådets förordning (EEG) nr 2043/89 av den 19 juni 1989 (EGT L 202, 1989, s. 1; svensk specialutgåva, område 3, volym 23, s. 65) och som har upphävts och ersatts av förordning nr 1493/99 (ovan fotnot 14).

15 — Kommissionens förordning (EEG) nr 3800/81 av den 16 december 1981 om klassificering av druvsorter (EGT L 381, 1981, s. 1; svensk specialutgåva, område 3, volym 14, s. 104), upphävd genom kommissionens förordning (EG) nr 1227/2000 av den 31 maj 2000 om tillämpningsföreskrifter till rådets förordning (EG) nr 1493/1999 om den gemensamma organisationen av marknaden för vin, särskilt beträffande produktionskapacitet (EGT L 143, 2000, s. 1).

16 — Rådets förordning (EEG) nr 337/79 av den 5 februari 1979 om den gemensamma organisationen av marknaden för vin (EGT L 54, 1979, s. 1).

litetsvin fso). Enligt artikel 3.1 i förordning nr 823/87 avsågs med specificerat område

framställningsmetoden eller produkttypen eller med namnet på en vinstockssort eller en synonym till detta.”

”ett eller flera odlingsområden där det produceras vin med särskilda kvalitetskännetecken och vars namn används för att beteckna ... [kvalitetsvin fso]”.

D — Förordning nr 2392/89

22. Enligt artikel 1.3 i förordning nr 823/87 var medlemsstaterna skyldiga att översända en förteckning över de kvalitetsviner fso som de fastställt till kommissionen. Det ankom på kommissionen att offentliggöra den fastställda förteckningen i *Europeiska gemenskapernas officiella tidning*. Den förteckning som förefaller ha varit tillämplig år 1993 omfattade inte vinsorterna *Tocai friulano* eller *Tocai italico*.²⁰

24. Beträffande bordsviner fastställdes i artikel 2.3 i rådets förordning nr 2392/89 om allmänna bestämmelser om beskrivning och presentation av vin och druvmust²¹ att beskrivningen bland annat fick utökas med (a) namnet på en geografisk enhet som är mindre än medlemsstaten, och (i) ”vino tipico” för bordsvin med ursprung i Italien.

23. I artikel 15.4 i förordning nr 823/87 föreskrevs följande:

25. I artikel 26.1 i förordning nr 2392/89 föreskrevs avseende importerat vin som beskrevs med hänvisning till en geografisk enhet följande:

”Utan att det påverkar tillämpningen av ... gemenskapsbestämmelserna om vissa typer av kvalitetsvin fso kan medlemsstaterna ... tillåta att namnet på ett specificerat område kombineras med närmare uppgifter om

”Beskrivningen på etiketten för importerat vin avsett för direkt konsumtion som betecknas med en geografisk benämning

20 — Se tillägg till listan över kvalitetsvin fso i gemenskapen (EGT C 348, 1982, s. 1). Detta dokument ersätter hela avsnittet avseende Italien i den tidigare offentliggjorda förteckningen. Förteckningen offentliggjordes enligt artikel 3.2 i kommissionens förordning (EEG) nr 2247/73 av den 16 augusti 1973 om kontroll av kvalitetsvin fso (EGT L 230, 1973, s. 12).

21 — Rådets förordning (EEG) nr 2392/89 av den 24 juli 1989 om allmänna bestämmelser om beskrivning och presentation av vin och druvmust (EGT L 232, 1989, s. 13; svensk specialutgåva, område 3, volym 30, s. 63) vilken har upphävts och ersatts av förordning nr 1493/99 (ovan fotnot 14).

och som återfinns i en ännu inte fastställd förteckning skall innehålla följande uppgifter:

på de geografiska enheter som är mindre än den medlemsstat som anges i ... förordning (EEG) nr 2392/89 ...

- (a) namnet på en geografisk enhet som är belägen i det berörda tredje landet ..."

Kommissionen skall i C-serien av *Europeiska gemenskapernas officiella tidning* offentliggöra namnen på de geografiska enheter som meddelats till den enligt första stycket.

E — Förordning nr 3201/90

26. Artikel 11 i kommissionens förordning nr 3201/90 om närmare bestämmelser för beskrivning och presentation av vin och druvmust hade följande lydelse:²²

2. Förteckningen över importerade viner som är betecknade med en geografisk uppgift enligt vad som anges i artikel 26.1 i förordning (EEG) nr 2392/89 finns i bilaga 2."

"1. De vinproducerande medlemsstaterna skall till kommissionen överlämna följande vad avser bordsviner med beteckningarna ... 'vino tipico' ... enligt artikel 2.3 i i förordning (EEG) nr 2392/89

27. Den förteckning över namnen på de geografiska enheter som meddelats kommissionen innehöll inte namnen *Friuli* eller *Friulano*.²³

— så snart som möjligt efter det att den upprättats, en förteckning över namnen

28. Namnen *Tokaj* eller *Tokaji* upptogs i förteckningen i bilaga 2 till förordning nr 3201/90.

22 — Kommissionens förordning (EEG) nr 3201/90 av den 16 oktober 1990 om närmare bestämmelser för beskrivning och presentation av vin och druvmust (EGT L 309, 1990, s. 1; svensk specialutgåva, område 3, volym 35, s. 41), vilken har upphävts och ersatts av kommissionens förordning (EG) nr 753/2002 av den 29 april 2002 om vissa tillämpningsföreskrifter till rådets förordning (EG) nr 1493/1999 när det gäller beteckning, benämning, presentation och skydd av vissa vinprodukter (EGT L 118, 2002, s. 1).

23 — Se den offentliggjorda förteckningen i EGT C 155, 1992, s. 14, i dess lydelse enligt EGT C 203, 1993, s. 4.

29. I artikel 12.1 i förordning nr 3201/90 föreskrevs följande:

”1. Förteckningen över synonymer på namn på druvsorter som kan användas för att beteckna bordsviner och kvalitetsviner fso i enlighet med artiklarna 5.1 b och 14.1 b i förordning (EEG) nr 2392/89 finns i bilaga 3.”

30. I förteckningen i bilaga 3 till förordning nr 3201/90 upptogs namnen *Tocai friulano* och *Tocai italico*, med det sistnämnda namnet såsom en godkänd synonym till det förstnämnda.

IV — Gällande relevant gemenskapsrätt och nationell rätt

31. Rådets förordning nr 1493/1999 om den gemensamma organisationen av marknaden för vin²⁴ antogs som en del av kodifieringen och förenklingen av den ursprungliga lagstiftningen inom området för vin. Förordning nr 1493/1999 implementerades genom kommissionens förordning nr 753/2002 om märkning av vin.²⁵

32. I artikel 19 i förordning nr 753/2002 med rubriken uppgift om druvsorter föreskrivs följande:

”1. Namnet på olika druvsorter som används för framställning av bordsviner med geografisk beteckning eller kvalitetsviner fso, eller synonymer för dessa, får anges i märkningen av de berörda vinerna, under förutsättning att

...

- (c) namnet på en sort eller någon av dess synonymer inte omfattar en geografisk beteckning som används för att ange ett kvalitetsvin fso eller ett bordsvin eller ett vin som importerats och som finns med i förteckningen över avtal som slutits mellan tredje länder och gemenskapen, och när det åtföljs av en annan geografisk angivelse, förekommer i märkningen utan denna geografiska angivelse,

...

- 2. Genom undantag från punkt 1 c

- (a) får ett namn på en druvsort eller någon av dess synonymer som omfattar en

²⁴ — Se ovan fotnot 14.

²⁵ — Se ovan fotnot 22.

geografisk beteckning förekomma i märkningen av ett vin som benämns med denna geografiska beteckning

noteringen att de "får användas endast för kvalitetsvin fso med ursprung i regionerna Veneto och Friuli under en övergångsperiod till och med den 31 mars 2007".

- (b) får namnen på druvsorterna och synonymerna till dessa som anges i bilaga II användas enligt de nationella villkor eller villkor i gemenskapen som gäller den dag då den här förordningen träder i kraft.

34. Den ifrågavarande italienska lagstiftningen²⁷ anges vara tillämplig enligt undantagsregeln i artikel 19.2 vad gäller namnen *Tocai friulano* och *Tocai italico* med hänvisning till att detta undantag härrör från ett avtal mellan Europeiska unionen och Republiken Ungern. Det avtal som avses är självfallet avtalet om vinbenämningar.

..."

V — Målet vid den nationella domstolen och beslutet om hänskjutande

33. I bilaga 2, med rubriken "Druvsorter och synonymer till dessa som omfattar en geografisk beteckning och som med tillämpning av artikel 19.2 kan förekomma i märkningen av viner", upptogs ursprungligen namnen *Tocai Friulano* och *Tocai Italico*. Italien upptogs som det land som fick använda dessa namn. Enligt en fotnot i denna bilaga får "namnet *Tocai friulano* och dess synonym *Tocai italico* användas under en övergångsperiod till och med den 31 mars 2007". Bilagan ersattes efter utvidgningen år 2004²⁶, och i förteckningen upptas för närvarande 122 olika druvsorter, inklusive *Tocai friulano* och *Tocai italico* med

35. Det har framkommit att druvsorten *Tocai friulano* traditionellt har odlats i den autonoma regionen Friuli-Venezia Giulia.

36. I denna region har ett antal kvalitetsviner fso fastställts, däribland *Colli orientali del Friuli*, *Friuli aquilaea*, *Friuli grave*, *Friuli latisana* och *Isonzo* eller *Isonzo del Friuli*. Dessa viner får framställas av ett antal druvsorter, däribland *Tocai friulano*, av vilken ett torrt vitt vin framställs.

26 — Genom kommissionens förordning (EG) nr 1429/2004 av den 9 augusti 2004 om ändring av förordning (EG) nr 753/2002 om vissa tillämpningsföreskrifter till rådets förordning (EG) nr 1493/1999 när det gäller beteckning, benämning, presentation och skydd av vissa vinprodukter (EGT L 263, 2004, s. 11).

27 — Se ovan fotnot 3.

37. Sökandena har vid den hänskjutande domstolen väckt talan angående den nationella lagstiftningen såvitt avser tidsfristen för undantaget avseende användningen av namnen *Tocai friulano* och *Tocai italico*, som enligt avtalet om vinbenämningar löper ut den 31 mars 2007.

38. Sökandena har i målet vid den hänskjutande domstolen gjort gällande att avtalet om vinbenämningar på olika grunder är olagligt.

39. Nämnda domstol har därför vilandeförklarat målet och begärt att domstolen skall meddela ett förhandsavgörande beträffande följande frågor:

”1) Kan Europaavtalet om upprättande av en associering mellan Europeiska gemenskaperna och deras medlemsstater å ena sidan och Republiken Ungern å andra sidan, som undertecknades den 16 december 1991 och offentliggjordes i EGT L 347 av den 31 december 1993 (svensk specialutgåva, område 11, volym 25, s. 3) utgöra en tillåten, giltig och tillräcklig rättslig grund för att ge Europeiska gemenskapen befogenhet att ingå avtalet mellan Europeiska gemenskapen och Republiken Ungern om ömsesidigt skydd och kontroll av vinbenämningar som undertecknades den 29 november 1993 (EGT L 337 av den 31 december 1993; svensk specialutgåva, område 3, volym 55, s. 13), med beaktande av bestämmelserna i artikel 65.1, den gemensamma förklaringen nr 13 och bilaga 13 (punkterna 3, 4 och

5) till Europaavtalet från år 1991, vilka rör förbehåll för de enskilda staternas självbestämmanderätt och behörighet i frågor som berör nationella geografiska beteckningar avseende inhemska livsmedel, inklusive vin och vinprodukter, med uteslutande av någon som helst överföring av bestämmanderätt och behörighet på detta område till Europeiska gemenskapen?

2) Skall avtalet mellan Europeiska gemenskapen och Republiken Ungern om ömsesidigt skydd och kontroll av vinbenämningar som undertecknades den 29 november 1993 (EGT L 337, 1993; svensk specialutgåva, område 3, volym 55, s. 13), vilket reglerar skyddet av geografiska beteckningar som berör industriell och kommersiell äganderätt, förklaras ogiltigt och utan verkan enligt gemenskapsrätten på grund av att avtalet inte har ratificerats av de enskilda medlemsstaterna i Europeiska gemenskapen och med hänsyn till vad Europeiska gemenskapernas domstol i yttrande 1/94 har slagit fast beträffande gemenskapens exklusiva behörighet?

3) För det fall det ovannämnda avtalet från år 1993 (EGT L 337, 1993) skall anses giltigt och tillämpligt som helhet önskas svar på följande fråga: Skall förbudet mot att efter år 2007 använda beteckningen *Tocai* i Italien, vilket följer av parternas skriftväxling i samband med ingåendet av nämnda avtal (vilken har bifogats avtalet), anses ogiltigt och utan

verkan på grund av att det strider mot avtalets bestämmelser om homonyma beteckningar (jfr artikel 4.5 i avtalet)?

homonyma vinbenämningar i det förstnämnda avtalet skall tillämpas i stället för bestämmelserna i avtalet från år 1993 för det fall bestämmelserna i de båda avtalen är inbördes oförenliga, med hänsyn till att de avtalsslutande parterna är desamma?

- 4) Skall den andra gemensamma förklaringen, som bifogats avtalet från år 1993 (EGT L 337, 1993) och av vilken framgår att de avtalsslutande parterna vid tidpunkten för förhandlingarna inte hade kännedom om att det fanns homonyma beteckningar avseende europeiska och ungerska viner, anses utgöra en uppenbart felaktig beskrivning av de verkliga förhållandena (med hänsyn till att de italienska och ungerska beteckningarna avseende Tocaiviner hade existerat sida vid sida sedan flera århundraden tillbaka och officiellt erkänts år 1948 i ett avtal mellan Italien och Ungern samt på senare tid även omnämnts i gemenskapsbestämmelser), som i enlighet med artikel 48 i Wienkonventionen om traktaträtten utgör grund för nullitet avseende den del av avtalet från år 1993 som innebär ett förbud mot att i Italien använda beteckningen Tocai?
- 5) Skall TRIPS-avtalet om handelsrelaterade aspekter av immaterialrätter (EGT L 336, av den 21 november 1994; svensk specialutgåva, område 11, volym 38, s. 216) som ingåtts inom ramen för Världshandelsorganisationen (WTO) och som trätt i kraft den 1 januari 1996, således efter det att avtalet från år 1993 (EGT L 337, 1993) trädde i kraft, mot bakgrund av artikel 59 i Wienkonventionen om traktaträtten tolkas så att bestämmelserna om
- 6) Skall artiklarna 22 — 24 i avsnitt 3 i bilaga 1C till Fördraget om upprättande av Världshandelsorganisationen (WTO), som innehåller TRIPS-avtalet (EGT L 336, 1994), som trätt i kraft den 1 januari 1996, tolkas så, att för det fall det finns två homonyma beteckningar avseende viner som framställts i två olika länder som anslutit sig till TRIPS-avtalet (vare sig det är fråga om två geografiska beteckningar som används i de båda till TRIPS-avtalet anslutna länderna, eller det rör sig om en geografisk beteckning i det ena landet och en homonym beteckning avseende en druvsort som traditionellt odlas i det andra landet), båda beteckningarna får fortsätta att användas, under förutsättning att de har använts av vinproducenterna i fråga, antingen i god tro eller i minst tio års tid, före den 15 april 1994 (artikel 24.4), och att båda beteckningarna klart anger vilket land eller vilken region eller vilket område som det skyddade vinet kommer från så att konsumenterna inte vilseleds?

- 7) Omfattar äganderätten enligt artikel 1 i protokoll nr 1 till Europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna, vilken även anges i artikel 17 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (proklamerad i Nice den 7 oktober 2000), även immaterialrättigheter avseende ursprungsbe-teckningar för vin och användningen av sådana rättigheter, och utgör således skyddet av denna rätt hinder för att tillämpa vad som föreskrivits i den till avtalet mellan Europeiska gemenskapen och Republiken Ungern om ömsesidigt skydd och kontroll av vinbenämningar (EGT L 337, 31.12.1993) bifogade skriftväxlingen, som dock inte intagits i själva avtalet, enligt vilken vinodlarna i regionen Friuli-Venezia Giulia inte längre får använda beteckningen *Tocai Friulano*, med beaktande även av att ingen ersättning i någon form har beviljats de vinodlare i Friuli som berörs av denna expropriation, att det inte finns något generellt allmänintresse som motiverar en sådan expropriation och att proportionalitetsprincipen har åsidosatts?
- förordning (EG) nr 753/2002, på grundval av vilka beteckningen *Tocai Friulano* inte får användas efter den 31 mars 2007 (artikel 19.2), anses ogiltiga eller i vart fall sakna verkan?"
40. Skriftliga yttranden har ingetts från sökandena, den italienska regeringen, rådet och kommissionen, vilka samtliga, tillsammans med den ungerska regeringen, var närvarande vid förhandlingen.
41. Sökandena och den italienska regeringen lämnade dessutom ett skriftligt svar på domstolens begäran att de skulle ange sin ståndpunkt avseende rådets och kommissionens påstående att benämningen *Tocai friulano* och dess synonym *Tocai italico* inte är och aldrig har varit geografiska beteckningar, utan snarast en benämning på ett vin eller en druvsort.
- 8) För det fall att gemenskapsbestämmelserna i avtalet mellan Europeiska gemenskapen och Republiken Ungern om ömsesidigt skydd och kontroll av vinbenämningar som undertecknades den 29 november 1993 (EGT L 337, 1993) och/eller den till detta avtal bifogade skriftväxlingen skall anses ogiltiga i den omfattning som anges i föregående frågor önskas svar på följande fråga: Skall bestämmelserna i

VI — Den första frågan

42. Den hänskjutande domstolen önskar genom den första frågan få klarhet i om gemenskapen enligt associeringsavtalet haft behörighet att ingå avtalet om vinbenämningar.

43. Det framgår av domstolens fasta rättspraxis att gemenskapens behörighet att göra internationella åtaganden antingen direkt eller implicit följer av fördragets bestämmelser.²⁸

nationellt avtal. I gemenskapens rättsordning fastställs den rättsliga grunden efter att texten i avtalet är färdigskriven och i ljuset av syftet med och innehållet i denna text. Hänvisningen till associeringsavtalet i ingressen till avtalet om vinbenämningar sätter endast det sistnämnda avtalet i dess politiska och rättsliga sammanhang.

44. Det står således klart att gemenskapens behörighet att ingå avtalet om vinbenämningar inte kan följa av associeringsavtalet.

45. I artikel 133 EG ges rådet emellertid uttryckligen behörighet att genomföra den gemensamma handelspolitiken. I ingressen till rådets beslut 93/724 anges att artikel 133 EG utgör den rättsliga grunden för beslutet. I artikel 1 i beslutet anges att avtalet om vinbenämningar, och det därtill bifogade protokollet, skriftväxlingen och förklaringarna "härmed [godkänns] på gemenskapens vägnar". Det är således tydligt att avtalet om vinbenämningar i gemenskapsrättsligt hänseende är rättsenligt godkänt i enlighet med fördraget. Som rådet och kommissionen gjort gällande anges den rättsliga grunden för ett avtal i ingressen till rådets beslut om ingående och godkännande av det ifrågasvarande avtalet. I beslut 93/724 upptas inte associeringsavtalet som rättslig grund. Trots att associeringsavtalet omnämns i ingressen till avtalet om vinbenämningar, kan den rättsliga grunden i vardera avtalsparts rättsordning inte anges i skälen till ett inter-

46. Sökandena och den italienska regeringen har gjort gällande att geografiska beteckningar för vin utgör immateriella rättigheter och att medlemsstaterna hade exklusiv behörighet såvitt avtalet om vinbenämningar avsåg immateriella rättigheter (se bilaga 13 till associeringsavtalet).²⁹ Gemenskapen hade följaktligen inte behörighet att ingå avtalet om vinbenämningar.

47. Detta påstående anser jag vara lämpligare att utreda inom ramen för den andra frågan.

²⁸ — Se, till exempel, domstolens yttrande nr 2/94 avgivet enligt artikel 228.6 i EG-fördraget (REG 1996, s. I-1759), punkt 26.

²⁹ — Se ovan punkt 6.

VII — Den andra frågan

48. Den hänskjutande domstolen önskar genom den andra frågan få klarhet i om avtalet om vinbenämningar — mot bakgrund av vad som uttalats i domstolens yttrande nr 1/94³⁰ om Europeiska gemenskapens exklusiva jurisdiktion — är ogiltigt och utan verkan i gemenskapens rättsordning på grund av att det inte har ratificerats av de enskilda medlemsstaterna i Europeiska gemenskapen. Frågan är med andra ord huruvida gemenskapen hade exklusiv behörighet att ingå avtalet om vinbenämningar eller om detta avtal efter en riktig analys skall anses vara ett blandat avtal till vilket både gemenskapen och medlemsstaterna skulle ha varit avtalsparter.

49. Det är ostridigt att gemenskapen har exklusiv behörighet när det är uttryckligen föreskrivet i fördraget eller när den antagit gemensamma regler för genomförandet av en i fördraget föreskriven gemensam politik.³¹

50. I sitt yttrande nr 1/94 drog domstolen på två grunder slutsatsen att gemenskapen och medlemsstaterna hade delad behörighet att ingå TRIPS-avtalet. För det första omfattas

TRIPS-avtalet inte av den gemensamma handelspolitiken, för vilken artikel 133 EG gav exklusiv behörighet, bortsett från de bestämmelser i avtalet som rör förbudet mot varumärkesförfälskade varors övergång till fri omsättning. För det andra har vissa av TRIPS-avtalets områden endast delvis harmoniserats inom gemenskapen, medan det på andra områden inte har utfärdats någon gemenskapsrättsakt om harmonisering.³²

51. Sökandena och den italienska regeringen har gjort gällande att det inte finns någon bestämmelse i fördraget om exklusiv behörighet på området för immaterialrätt och att det vid förhandlingarna om avtalet om vinbenämningar saknades gemenskapsbestämmelser som omfattade immateriella rättigheter vilka fastställts enligt nationella regler om geografiska beteckningar för vin. Gemenskapsrätten på området för vin erkände endast de benämningar som hade registrerats i varje medlemsstat.

52. Sökandena och den italienska regeringen har vidare gjort gällande att gemenskapen inte endast saknar exklusiv behörighet, utan att medlemsstaterna har exklusiv behörighet på området för immaterialrätt. Till stöd för sin uppfattning har de åberopat bilaga 13 till

30 — Domstolens yttrande i enlighet med artikel 228.6 i EG-fördraget (REG 1994, s. I-5267).

31 — Dom av den 31 mars 1971 i mål 22/70, kommissionen mot rådet (målet ERTA) (REG 1971, s. 263; svensk specialutgåva, volym 1, s. 551), punkterna 16 och 17.

32 — Se punkterna 71, 103 och 105 i domstolens yttrande nr 1/94.

associeringsavtalet, i vilken det föreskrivs att bestämmelserna i denna bilaga inte berör gemenskapens och medlemsstaternas behörighet i frågor som berör immateriella rättigheter.

således rymdes inom gemenskapens exklusiva behörighet. I artikel 63 i förordning nr 822/87 föreskrevs i själva verket uttryckligen att importerade viner "kan, under förutsättning av ömsesidighet, vid avsättning inom gemenskapen bli föremål för den kontroll och det skydd som föreskrivs i artikel 16 i förordning (EEG) nr 823/87 för kvalitetsvin fso".

53. Jag anser inte att stagandet i bilaga 13 till associeringsavtalet som åberopats av den italienska regeringen har någon relevans. Domstolen har inte ombetts uttala sig om associeringsavtalets rättsliga status, och ordalydelsen i bilaga 13 är i vart fall inte avgörande.

54. I artikel 1 i avtalet om vinbenämningar föreskrivs att parterna "på basis av ömsesidighet är överens om att skydda och kontrollera benämningarna på vin med ursprung i gemenskapen och Ungern på de villkor som föreskrivs i detta avtal".

56. I ingressen till beslut nr 93/724 föreskrivs dessutom att avtalet om vinbenämningar "kommer att bidra till att göra åtgärder för att bekämpa illojal konkurrens inom handeln mer effektiva, säkerställa ett ökat skydd av konsumenterna och främja handeln med vin mellan de avtalsslutande parterna" och att "bestämmelserna i avtalet direkt [är] kopplade till åtgärder som omfattas av den gemensamma handels- och jordbrukspolitiken".³³ I sitt yttrande nr 1/94 bekräftade domstolen att avtalen om vin mellan gemenskapen å ena sidan, och Österrike respektive Australien å andra sidan, vilka i huvudsak har samma ordalydelse som det avtal om vinbenämningar som är i fråga i förevarande mål, rymmer inom gemenskapens exklusiva behörighet och korrekt grundar sig på artikel 133 EG "eftersom bestämmelserna i avtalen direkt är kopplade till åtgärder som omfattas av den gemensamma jordbrukspolitiken, och särskilt av gemenskapens regler om vin och vinodling".³⁴

55. Som rådet och kommissionen gjort gällande förefaller det inte finnas något utrymme för tvivel om att skyddet och kontrollen av vinbenämningar — det enda avseende i vilket immateriella rättigheter skulle kunna vara i fråga i förevarande mål — vid tidpunkten för ingåendet av avtalet om vinbenämningar var föremål för en omfattande reglering på gemenskapsnivå, av vilken den ovan i punkterna 16–33 i förevarande förslag till avgörande nämnda lagstiftningen endast utgör toppen på ett isberg, och

33 — Första och tredje skälen.

34 — Punkterna 69 och 70.

57. Slutligen kan det noteras att den italienska regeringen i sitt svar på domstolens fråga uttalat att vinsektorn i Ungern alltsedan landets EU-inträde i maj år 2004 uteslutande regleras av gemenskapsrätt. Som jag påpekat innebär en sådan uteslutande reglering emellertid att gemenskapen har exklusiv behörighet på området. Eftersom omfattningen av regleringen i allt väsentligt var densamma både före och efter dagen för inträdet, tycks nämnda uttalande innebära ett erkännande av att gemenskapen även hade exklusiv behörighet när avtalet om vinbenämningar ingicks.

bestämmelserna i bilagorna och bestämmelserna i avtalet står i strid med varandra, skall således bestämmelserna i bilagorna vara utan verkan.

60. Oberoende av vilken styrka som detta argument har rent allmänt, är det i förevarande mål endast relevant om det verkliga föreligger en motstridighet mellan de ifrågakvarande bestämmelserna.

III — Den tredje frågan

58. Den hänskjutande domstolen önskar genom den tredje frågan få klarhet i huruvida, under förutsättning att avtalet om vinbenämningar skall anses vara lagligt och i sin helhet tillämpligt, förbudet mot användningen av namnet *Tocai* i Italien efter år 2007, vilket föreskrivs i den till avtalet bilagda skriftväxlingen, är ogiltigt och utan verkan på grund av att det är oförenligt med bestämmelserna om geografiska homonymer som fastställs i artikel 4.5 i avtalet.

61. I artikel 4.5 i avtalet om vinbenämningar regleras den situation då det är fråga om "homonyma eller identiska geografiska beteckningar". Enligt artikel 2.2 i detta avtal avses med geografisk beteckning "en angivelse, inklusive en 'ursprungsbeteckning', som har fastställts i enlighet med en avtalsparts lagar och förordningar för att beteckna och presentera ett vin med ursprung inom avtalspartens territorium, eller i en region eller del av detta territorium, om en viss kvalitet eller renommé eller ett visst annat kännetecken på vinet huvudsakligen kan tillskrivas dess geografiska ursprung".

59. Sökandena har gjort gällande att bestämmelserna i bilagorna till ett avtal inte kan påverka bestämmelserna i själva avtalet. Om

62. Namnet *Tocai friulano* omfattas därför av tillämpningsområdet för artikel 4.5 i avtalet om vinbenämningar endast om det har fastställts i gemenskapsrätten på det sätt som anges i den ovannämnda punkten i förevarande förslag till avgörande.

63. Det är uppenbart att så inte är fallet. Vid den aktuella tidpunkten avsåg denna benämning en druvsort och inte ett kvalitetsvin som i den mening som avses i förordning nr 823/87³⁵, vilket var den gemenskapsrättsliga motsvarigheten till en geografisk beteckning för vin.³⁶ Det har inte heller gjorts gällande att en viss kvalitet, renommé eller annat kännetecken på ett vin som framställts av den druvsorten nödvändigtvis skall tillskrivas dess geografiska ursprung.

64. Artikel 4.5 är dessutom mer specifikt tillämplig avseende beteckningar som "skyddas genom avtalet". I artikel 4.1 a föreskrivs att — vad gäller viner med ursprung i gemenskapen — "geografiska beteckningar och sedvanliga uttryck som hänvisas till i bilagan" är skyddade. I förteckningen över viner med ursprung i Republiken Italien i bilagan till avtalet om vinbenämningar upp-
tas inte *Tocai friulano* eller *Tocai italico*.

65. Sökandena och den italienska regeringen har som svar på domstolens begäran att de skall ange sin ståndpunkt avseende frågan huruvida namnet *Tocai friulano* är en geografisk beteckning eller en druvsort

hänvisat till artikel 15.4 i förordning nr 823/87³⁷, enligt vilken medlemsstaterna kan tillåta att namnet på ett specificerat område kombineras med uppgifter om namnet på en druvsort. Sökandena och den italienska regeringen har gjort gällande att detta är vad som inträffat vad gäller *Tocai friulano*.

66. Jag anser emellertid att det i artikel 15.4 inte föreskrivs något mer än att medlemsstaterna kan tillåta kombinationen av benämningen på ett specificerat område med druvsorter. I vissa vinodlardsdistrikt är detta bruk vanligt, till exempel i *Alsace Pinot gris*,³⁸ *Valle d'Aosta Pinot nero* eller *Moselle Luxembourgeoise Riesling*. Vare sig det kombineras namnet eller den därmed angivna druvsorten blir en geografisk beteckning i den mening som avses i avtalet om vinbenämningar.

67. Det föreligger följaktligen inte någon motsägelse mellan förbudet som framgår av skriftväxlingen och bestämmelserna om geografiska homonymer i artikel 4.5 i avtalet om vinbenämningar.

35 — Se ovan punkterna 20, 22 och 27.

36 — Rådets förordning (EEG) nr 2081/92 av den 14 juli 1992 om skydd för geografiska och ursprungsbeteckningar för jordbruksprodukter och livsmedel (EGT L 208, 1992, s. 1; svensk specialutgåva, område 3, volym 43, s. 153) är inte tillämplig på vin, se artikel 1.1.

37 — Denna artikel återfinns i punkt 23 ovan.

38 — Namnet Tokay, vilket i Alsace är en synonym för druvsorten Pinot gris, är föremål för en parallell skriftväxling mellan gemenskapen och Ungern, vilken medger ett motsvarande tillfälligt undantag från förbudet om användningen av namnet (EGT L 337, 1993, s. 167).

IX — Den fjärde frågan

68. Den hänskjutande domstolen önskar genom den fjärde frågan få klarhet i om den gemensamma förklaringen som bifogats avtalet om vinbenämningar,³⁹ och av vilken det framgår att de avtalsslutande parterna vid tidpunkten för förhandlingarna inte hade kännedom om att det fanns homonyma beteckningar avseende viner från gemenskapen och ungerska viner, skall anses utgöra en sådan uppenbart felaktig beskrivning av de verkliga förhållandena (med hänsyn till att de italienska och ungerska beteckningarna avseende Tokajviner hade existerat sida vid sida sedan flera århundraden tillbaka och officiellt erkänts år 1948 i ett avtal mellan Italien och Ungern samt på senare tid även omnämnts i gemenskapsbestämmelser) som i enlighet med artikel 48 i Wienkonventionen om traktaträtten⁴⁰ utgör grund för nullitet avseende den del av avtalet som innebär ett förbud mot att i Italien använda beteckningen *Tocai*.

69. I artikel 48.1 i Wienkonventionen om traktaträtten föreskrivs följande:

”En stat kan åberopa ett fel i en traktat som grund för ogiltighet av dess samtycke till att vara bunden av traktaten, om felet rör ett sakförhållande eller en situation som av denna stat antogs föreligga vid tiden för

traktatens ingående och utgjorde en väsentlig förutsättning för dess samtycke till att vara bunden av traktaten.”

70. Sökandena och den italienska regeringen har gjort gällande att skriftväxlingen är en följd av en felaktig beskrivning av sakförhållanden vid tiden för avtalets ingående, det vill säga av den oomtvistliga, otvistiga och konsekventa användningen av de två benämningarna. Bilagorna i vilka det föreskrivs ett förbud mot användningen av dessa benämningar är följaktligen inte tillämpliga enligt artikel 48 i Wienkonventionen om traktaträtten.

71. I den första punkten i den gemensamma förklaringen föreskrivs följande:

”Vad avser artikel 4.5 a konstaterade de avtalsslutande parterna vid tidpunkten för förhandlingarna att de inte hade kännedom om något specifikt fall i vilket bestämmelserna i denna artikel skulle kunna vara tillämpliga.”

72. Jag har i samband med den hänskjutande domstolens tredje fråga förklarat varför jag inte anser att artikel 4.5 är tillämplig på omständigheterna i förevarande mål.⁴¹

39 — Se punkt 15 i förevarande förslag till avgörande.

40 — UNTS, volym 1155, s. 331. Wienkonventionen om traktaträtten antogs den 23 maj 1969 och trädde i kraft den 27 januari 1980.

41 — Se ovan punkterna 61–64.

73. Av samma skäl kan den gemensamma förklaringen inte anses utgöra en uppenbart felaktig beskrivning av de verkliga förhållandena.

76. I artikel 59.1 i Wienkonventionen om traktaträtten föreskrivs följande:

”1 En traktat skall anses ha upphört, om alla parter i den ingår en senare traktat rörande samma ämne och

74. Som den ungerska regeringen gjorde gällande vid förhandlingen kan artikel 48 i Wienkonventionen om traktaträtten under alla omständigheter endast åberopas av de berörda avtalsslutande parterna.

a) det framgår av den senare traktaten eller på annat sätt fastställts att parterna avsåg att ämnet skulle regleras av denna traktat; eller

X — Den femte och den sjätte frågan

75. Den hänskjutande domstolen önskar genom den femte frågan få klarhet i om bestämmelserna om homonymer i benämningar på viner i TRIPS-avtalet⁴², mot bakgrund av artikel 59 i Wienkonventionen om traktaträtten, skall tillämpas i stället för bestämmelserna i avtalet om vinbenämningar för det fall bestämmelserna i de båda avtalen är inbördes oförenliga, med hänsyn till att de avtalsslutande parterna är desamma till båda avtalen och till att TRIPS-avtalet trädde i kraft den 1 januari 1996 och således efter ingåendet av avtalet om vinbenämningar.

b) den senare traktatens bestämmelser är oförenliga med den tidigare traktatens i sådan grad att det icke är möjligt att tillämpa de två traktaterna samtidigt.”

77. Eftersom den nationella domstolens fråga endast uppkommer för det fall de aktuella bestämmelserna i TRIPS-avtalet är oförenliga med avtalet om vinbenämningar, förefaller det vara rimligt att följa kommissionens linje och utreda den frågeställningen först, vilken utgör föremålet för den sjätte frågan.

42 — Ovan fotnot 4.

78. Genom den frågan önskar den hänskjutande domstolen få klarhet i om artiklarna 22–24 i TRIPS-avtalet, för det fall det finns två homonyma beteckningar som avser två olika viner (samt de övriga förutsättningar som anges i frågan, som framgår ovan), innebär att båda beteckningarna får fortsätta att användas, under förutsättning att de har använts av vinproducenterna i fråga, antingen i god tro eller i minst tio års tid, före den 15 april 1994 (artikel 24.4), och att båda beteckningarna klart anger vilket land eller vilken region eller område som det skyddade vinet kommer från så att konsumenterna inte vilseleds.

79. Artiklarna 22–24 i TRIPS-avtalet utgör avsnitt 3 ("Geografiska ursprungs-beteckningar") i del II ("Normer för tillgång till, omfattning och användning av immaterial-rätter") i detta avtal.

80. Artikel 22 i TRIPS-avtalet har följande lydelse:

"1. Med uttrycket geografiska ursprungs-beteckningar avses i detta avtal beteckningar som anger att en vara har sitt ursprung i en medlems territorium, eller i en region eller ort inom detta territorium, om varans egen-skaper, rykte eller andra karaktäristiska egen-skaper i huvudsak kan hänföras till dess geografiska ursprung."

81. I artikel 23 i TRIPS-avtalet föreskrivs följande:

"1. Medlemmarna skall tillhandahålla berörda parter rättsliga förfaranden för att förhindra att en geografisk ursprungs-beteckning för vin eller sprit används för vin som inte har sitt ursprung i det av den geografiska ursprungs-beteckningen angivna området eller för sprit som inte har sitt ursprung i det av den geografiska ursprungs-beteckningen angivna området, även om varornas riktiga ursprung anges eller om den geogra-fiska ursprungs-beteckningen används i över-sättning eller tillsammans med uttryck såsom 'slag', 'typ', 'stil', 'efterbildning' eller liknande.

...

3. Beträffande likalydande geografiska ursprungs-beteckningar för vin, skall varje beteckning skyddas Varje medlem skall fastställa de praktiska villkor under vilka likalydande beteckningar skall särskiljas från varandra, under beaktande av behovet av att se till att berörda producenter behandlas lika och att konsumenterna inte vilseleds.

..."

82. I artikel 24 föreskrivs:

varande beteckning är identisk med det vanliga namnet för en druvsort inom det medlemslandets territorium vid dagen för WTO-avtalets ikraftträdande.

"1. Medlemmarna förbinder sig att delta i förhandlingar i syfte att öka skyddet för vissa geografiska ursprungsbeteckningar enligt artikel 23. ...

..."

...

4. Inget i detta avsnitt skall innebära krav på en medlem att förhindra att en till ett annat medlemsland hänförlig geografisk ursprungsbeteckning för vin eller sprit blir föremål för fortsatt eller liknande användning tillsammans med varor eller tjänster av dess rättssubjekt eller personer med hemvist där, vilka kontinuerligt har använt denna geografiska ursprungsbeteckning i samband med samma eller därmed förbundna varor eller tjänster inom det medlemslandets territorium antingen a) i mins. 10 års tid före den 15 april 1994 eller b) i god tro före denna dag.

83. Sökandena och den italienska regeringen har gjort gällande att TRIPS-avtalet för närvarande utgör normen för gemenskapen, medlemsstaterna och övriga avtalsslutande parter vad gäller regleringen av homonyma vinbeteckningar, en norm enligt vilken det krävs att sådana beteckningar skall skyddas under förutsättning att de används på ett tekniskt korrekt sätt och i god tro. I artikel 23 föreskrivs skydd för berörda parter att fortsätta att använda likalydande geografiska beteckningar, medan det enligt artikel 24.4 är en fråga för medlemmarna att reglera fortsatt användning i god tro av geografiska beteckningar under tio års tid före den 15 april 1994. Dessa bestämmelser är oförenliga med förbudet mot användningen av namnet *Tocai friulano* enligt bilagorna till avtalet om vinbenämningar och kan därför inte rättfärdigas.

...

6. ... Inget i detta avsnitt skall innebära krav på en medlem att tillämpa dess bestämmelser på en till en annan medlem hänförlig beteckning för vinprodukter för vilka ifråga-

84. Som svar på domstolens fråga har sökandena och den italienska regeringen vidare gjort gällande att det genom artikel 24.6 i TRIPS-avtalet tydligt inrättas en parallell mellan begreppen "geografiska

ursprungsbeteckningar” och ”namnet för en druvsort” och att Ungern följaktligen är förhindrad att åberopa den geografiska beteckningen *Tokaj* för att förbjuda användningen av namnet *Tocai friulano*.

85. Jag godtar inte dessa argument.

86. I artikel 23.1 föreskrivs uttryckligen en skyldighet för medlemmar att skydda geografiska beteckningar för vin mot att användas för vin som inte har sitt ursprung i det av den geografiska beteckningen angivna området. Det är således inte nödvändigt att det föreligger risk för förväxling eller vilseledande. Det är ostridigt att *Tokaj* är en geografisk ursprungsbeteckning i den mening som avses i TRIPS-avtalet. Medlemmarna är således *prima facie* enligt artikel 23.1 skyldiga att skydda den beteckningen mot att användas för vin som inte har sitt ursprung i regionen Tokaj.

87. I artikel 23.3 anges den allmänna karaktären på det skydd som krävs enligt artikel 23.1 när det är fråga om två homonyma geografiska beteckningar.⁴³ Enligt TRIPS-avtalet avses med uttrycket geografiska ursprungsbeteckningar beteckningar som

anger att en vara har sitt ursprung i en medlems territorium, eller i en region eller ort inom detta territorium, om varans egenskaper, rykte eller andra karaktäristiska egenskaper i huvudsak kan hänföras till dess geografiska ursprung. Det finns inte heller här något som tyder på att vin som framställts av druvsorten *Tocai friulano* i den ifrågavarande regionen har egenskaper, rykte eller andra karaktäristiska egenskaper som i huvudsak kan hänföras till dess geografiska ursprung. Jag anser följaktligen att artikel 23.3 inte är tillämplig.

88. Av samma skäl är artikel 24.4, enligt vilken medlemmar under vissa omständigheter får reglera fortsatt användning i god tro av geografiska beteckningar, inte tillämplig vad gäller den fortsatta användningen av namnet *Tocai friulano*.

89. Slutligen ges i artikel 24.6 medlemmar endast tillåtelse att godkänna användning av namnet på en druvsort som är homonym till en geografisk beteckning i ett annat medlemsland, men det föreligger inte någon skyldighet för dem att göra det. Gemenskapen har genom bilaterala avtal med Ungern tydligt avstått från den möjligheten från slutet av mars år 2007, vilket uttryckligen föreskrivs i artikel 24.1 och vilket, såsom redogjorts för i samband med de första två frågorna, omfattas av gemenskapens exklusiva behörighet.

43 — Ett exempel som användes vid förhandlingarna var Rioja, vilket är en vinproducerande region i både Spanien och Argentina, se Correa, C.M. och Yusef, A.A., *Intellectual Property and Intellectual Trade*, 1998, s. 176.

90. De aktuella bestämmelserna i TRIPS-avtalet är mot bakgrund av det ovan anförda inte oförenliga med avtalet om vinbenämningar och omfattas således inte av tillämpningsområdet för artikel 59 i Wienkonventionen om traktaträtten .

92. I artikel 1.1 i protokoll nr 1 till Europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna föreskrivs följande:

”Varje fysisk eller juridisk person skall ha rätt till respekt för sin egendom. Ingen får berövas sin egendom annat än i det allmänna intresse och under de förutsättningar som anges i lag och i folkrättens allmänna grundsatser.”

XI — Den sjunde frågan

91. Genom den sjunde frågan önskar den hänskjutande domstolen få klarhet i om äganderätten enligt artikel 1 i protokoll nr 1 till Europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna⁴⁴, vilken även anges i artikel 17 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna⁴⁴, även omfattar immaterialrättigheter avseende ursprungsbeteckningar för vin och användningen av sådana beteckningar, och om skyddet av dessa rättigheter sålunda utgör hinder för att tillämpa avtalet som återfinns i skriftväxlingen, enligt vilken vinodlarna i regionen Friuli-Venezia Giulia inte får använda beteckningen *Tocai friulano*, särskilt med beaktande av att ingen ersättning i någon form har beviljats dessa vinodlare, att det inte finns något generellt allmänintresse som motiverar en expropriation av deras egendom och att proportionalitetsprincipen uppenbart har åsidosatts.

93. Även om frågan om ersättning inte omnämns i denna bestämmelse, är det allmänt accepterat att kravet på att de allmänna principerna enligt folkrätten skall iakttas inbegriper en rätt till ersättning vid expropriation av egendom.

94. I artikel 17 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna, under rubriken ”Rätt till egendom” föreskrivs följande:

”1. Var och en har rätt att besitta lagligen förvärvad egendom, att nyttja den, att förfoga över den och att testamentera bort den. Ingen får berövas sin egendom utom då samhällsnyttan kräver det, i de fall och under de förutsättningar som föreskrivs i lag och mot rättmätig ersättning för sin förlust i rätt tid. Nyttjandet av egendomen får regleras i lag om det är nödvändigt för allmänna samhällsintressen.

⁴⁴ — Ovan fotnot 5.

2. Immateriell egendom skall vara skyddad.”

95. Sökandena har gjort gällande att rätten för de italienska vinodlarna att använda beteckningen *Tocai friulano* omfattas av begreppet egendom i den mening som avses i protokollet, vilket utgör ett självständigt begrepp som inte är begränsat till fysiska tillgångar. Vid förhandlingen hävdade den italienska regeringen att rätten att använda namnet på en viss druvsort var av ekonomiskt slag. Rådet och kommissionen har gjort gällande att förevarande mål inte rör egendom, inte heller immateriell egendom, i den mening som avses i Europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna eller Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna. Begreppen *Tocai friulano* och *Tocai italico* är nämligen inte geografiska beteckningar, utan druvsorter. Vare sig i Pariskonventionen⁴⁵ eller i TRIPS-avtalet upptas namn på druvsorter som en kategori av immateriella rättigheter.

96. Jag anser att sökandenas argument att begreppet egendom i protokollet är ett självständigt begrepp, som omfattar icke fysiska tillgångar av ekonomiskt värde, är korrekt. Europadomstolen för mänskliga rättigheter har särskilt godtagit, vad gäller återkallelse av rättigheter att servera alkoholhaltiga drycker på en restaurang, att det ekonomiska intresset av att driva den ifrågasvarande restaurangen utgjorde ”egendom” i enlighet med artikel 1 i protokoll nr 1 till Europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna, med hänsyn till att bibehållna utskänkningsrättigheter var ett av de grund-

läggande villkoren för den fortsatta verksamheten och att återkallelsen hade haft ofördelaktig inverkan på restaurangens goodwill och värde. Europadomstolen för mänskliga rättigheter drog följaktligen slutsatsen att återkallelsen, under omständigheterna i målet, utgjorde ett hinder för restaurangchefens rätt till ”respekt för [hans] egendom” (den nämnda domstolen ansåg emellertid att återkallelsen var lagenlig, proportionell och hade skett med hänsyn till allmänintresset).⁴⁶

97. Jag anser emellertid inte att domen i nämnda mål är analogt tillämplig i förevarande mål. Det har inte påståtts att den fortsatta användningen av namnet *Tocai friulano* för den druvsort som används vid framställningen av vin från regionen Friuli-Venezia Giulia utgör ett av de grundläggande villkoren för den fortsatta verksamheten att framställa sådant vin och det har inte heller getts någon förklaring till den italienska regeringens slutsats att det skulle ha en ofördelaktig inverkan på verksamhetens goodwill och värde att förbjuda sådan användning. De berörda vinodlarna kommer att ha fortsatt rätt att marknadsföra sitt vin med de olika beteckningarna som har fastställts för området. Om de önskar fortsätta att ange vilken druvsort som använts, förefaller det finnas godtagbara synonymer som fastställts av Internationella vinkontoret. Vid förhandlingen nämnde kommissionen *Sauvignonasse* och *Trebbianello*.

45 — Pariskonventionen för skydd av den industriella äganderätten av den 20 mars 1883.

46 — Mål 4/1988/148/202, Tre traktörer Aktiebolag mot Sverige, 1989, EHRR 309.

98. Jag vill också tillägga att det förefaller tveksamt huruvida sökandena med framgång kan göra gällande att äganderätten enligt Europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna har åsidosatts, eftersom de inte är vinproducenter och inte har visat hur de skulle vara berörda.

99. Jag är följaktligen inte övertygad, i vart fall inte under omständigheterna i förevarande mål, om att rätten att använda namnet på en druvsort vid marknadsföringen av ett visst vin är en äganderätt som omfattas av artikel 1 i protokoll nr 1 till Europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna. För det fall det är fråga om en sådan äganderätt, skall jag emellertid i korthet utreda frågan huruvida denna äganderätt hindrar ett förbud mot användningen av ett sådant namn.

100. Enligt den första meningen i artikel 1 i protokoll nr 1 till Europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna skall varje person ha rätt till respekt för sin egendom. I den andra meningen i nämnda artikel föreskrivs att ingen får berövas sin egendom "annat än i det allmännas intresse och under de förutsättningar som anges i lag och i folkrättens allmänna grundsatser".

101. Avseende kränkning av rätten till respekt för egendom, som inte innebär ett berövande, framgår några allmänna riktlinjer i ett liknande sammanhang av EG-domstolens dom i målet SMW Winzersekt.⁴⁷ I detta mål hade tyska producenter av mous-

serande vin väckt talan mot gemenskapsrättslig lagstiftning⁴⁸, enligt vilken användningen av uttrycket "méthode champenoise" för mousserande vin som inte var berättigat till ursprungs-beteckningen "Champagne" skulle förbjudas efter en övergångsperiod på fem år. Vinproducenterna gjorde gällande att förbudet ofördelaktigt inverkade på deras äganderätt.

102. Domstolen uttalade att gemenskapslagstiftaren i fråga om den gemensamma jordbrukspolitiken har ett stort utrymme för skönsmässig bedömning och att åtgärder som vidtas på detta område endast kan vara olagliga om de mot bakgrund av deras syfte är uppenbart olämpliga. Äganderätten är inte absolut och kan följaktligen begränsas, särskilt vad gäller den gemensamma organisationen av en marknad, under förutsättning att begränsningarna tillgodoser syften av allmänintresse som eftersträvas av gemenskapen och inte utgör ett oproportionerligt och oacceptabelt ingripande som påverkar själva innehållet i de garanterade rättigheterna. Beteckningen "méthode champenoise" var ett uttryck vilket samtliga producenter av mousserande vin hade rätt att använda före lagstiftningen i fråga. Förbudet mot att använda den beteckningen kunde inte anses innebära ett åsidosättande av de sökande vinproducenternas äganderätt. Slutligen ansågs rådet genom att anta övergångsregler och genom att tillåta producenterna att

48 — Rådets förordning (EEG) nr 2333/92 av den 13 juli 1992 om allmänna regler för beskrivning och presentation av mousserande vin och mousserande vin tillsatt med koldioxid (EGT L 231, 1992, s. 9).

47 — Dom av den 13 december 1994 i mål C-306/93, SMW Winzersekt (REG 1994, s. I-5555).

använda alternativa uttryck (såsom "traditionell metod") ha beaktat producenternas ställning. Under dessa omständigheter fastslog domstolen att lagstiftningen inte kunde anses vara oproportionerlig.⁴⁹

103. På samma sätt förefaller det i förevarande mål vara tydligt att proportionalitetsprincipen har iakttagits även om det skett ett ingripande avseende äganderätten. Italienska odlare av druvsorten *Tocai friulano* och producenter av vin framställda av denna druvsort har haft en övergångsperiod på 13 år för att anpassa sig till den nya situation som uppkommit genom avtalet om vinbenämningar, och som nämnts ovan i förevarande förslag till avgörande⁵⁰ förefaller det finnas alternativa vinbenämningar att tillgå.

104. I fråga om den andra meningen i artikel 1 i protokoll nr 1 till Europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna, förefaller mig förbudet mot användningen av namnet *Tocai friulano*, även om det innebär att de berörda vinproducenterna berövas egendom, vara "i det allmänna intresse och under de förutsättningar som anges i lag och i folkrättens allmänna grundsatser" och därmed tillåtet enligt konventionen.

105. För det första finns det ett klart allmänintresse i att gemenskapen ingår ömsesidiga avtal om skydd för vinbenämningar. För det andra finns det en uttrycklig rättslig grund enligt gemenskapsrätten för det ifrågavarande förbudet, nämligen det rättsliga ramverket (vilket inte återfinns i detalj i förevarande förslag till avgörande, eftersom det är mycket omfattande och inte omtvistat) för beteckningar av vin, med stöd av vilket det ifrågavarande förbudet uppenbart har utformats för att minska risken för förväxling mellan namnet på den druvsort som använts i ett vin och namnet på det geografiska område i vilket vinet framställts. Slutligen finns det inte något som tyder på att förbudet strider mot någon princip enligt folkrätten. Enligt min mening medför framför allt den långa övergångsperioden, den begränsade inverkan av förbudet (genom att kvalitetsvin fso får fortsätta att framställas från den ifrågavarande druvsorten) och tillgången till alternativa benämningar på vin att det inte föreligger någon rätt till ersättning.

106. Det resonemang som har redogjorts för ovan gäller även avseende artikel 17 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna.

XII — Den åttonde frågan

107. Genom den åttonde och sista frågan önskar den hänskjutande domstolen få klarhet i huruvida, förutsatt att avtalet om vinbenämningar och/eller skriftväxlingen är

49 — Punkterna 21–23 och 28 i domen.

50 — Punkt 97.

olaglig, artikel 19.2 i förordning (EG) nr 753/2002⁵¹, enligt vilken användningen av namnet *Tocai friulano* skall vara förbjuden efter den 31 mars 2007, är ogiltig och utan verkan.

och eftersom vare sig avtalet om vinbenämningar eller "Tokaj-problemet" omnämns i anslutningsakten för Ungern, regleras vinmarknaden i Ungern under alla omständigheter endast genom gemenskapsrätten. I förordning nr 753/2002 föreskrivs en reglering för 122 druvsorter som innefattar en geografisk beteckning och som således är i exakt samma situation som *Tocai friulano*. Regleringen är emellertid diametralt motsatt den som gäller för *Tocai friulano*. Dess 122 druvsorter får nämligen anges på vinetiketterna med undantag från artikel 19.1 i denna förordning.

108. Sökandena har gjort gällande att förbudet i bilagan till förordning nr 753/2002 är olagligt eftersom det innebär ett åsidosättande av icke-diskrimineringsprincipen. Bland de 106 olika druvsorter som får användas i vinbeteckningar enligt gemenskapsrätten är det endast *Tocai friulano* som är föremål för en tidsbegränsning. Dessutom har proportionalitetsprincipen och motive-ringsskyldigheten åsidosatts. Eftersom det i TRIPS-avtalet inte finns något krav på att medlemmar i WTO skall upphäva det rättsliga skyddet för likalydande geografiska beteckningar, skall slutligen förbudet i förordning nr 753/2002 anses vara olagligt.

109. Sökandena och den italienska regeringen har i sitt svar på domstolens fråga vidare gjort gällande att eftersom avtalet om vinbenämningar upphörde att gälla genom Ungerns anslutning till Europeiska unionen,

110. Jag anser emellertid att det är uppenbart att samtliga dessa argument går utanför den tolkningsfråga som den nationella domstolen har ställt, vilken uttryckligen grundar sig på antagandet att avtalet om vinbenämningar och/eller skriftväxlingen är olagliga. Den hänskjutande domstolen ifrågasätter därför endast indirekt, som en konsekvens av påståendet att avtalet om vinbenämningar är ogiltigt, giltigheten av förordning nr 753/2002 (mot vilken Italien kunde ha väckt talan direkt enligt artikel 230 EG, vilket inte gjordes). Eftersom jag på grundval av min utredning av ovanstående frågor funnit att detta avtal inte är olagligt, delar jag kommissionens uppfattning att den åttonde frågan inte behöver besvaras.

51 — Ovan fotnot 22.

XIII — Förslag till avgörande

111. Mot bakgrund av det ovan anförda drar jag följande slutsatser.

- 1) Avtalet om vinbenämningar grundade sig med rätta och lämpligen på artikel 133 EG, och dess ingående omfattades av gemenskapens exklusiva behörighet.
- 2) I såväl avtalet om vinbenämningar som i TRIPS-avtalet avses med "Tokaj" en geografisk beteckning, medan så inte är fallet med *Tocai friulano*. Därför
 - föreligger det inte någon motsägelse mellan förbudet mot att använda namnet *Tocai friulano* efter den 31 mars 2007 och bestämmelserna om geografiska beteckningar i avtalet om vinbenämningar,
 - innehåller den gemensamma förklaringen inte någon felaktig beskrivning av de verkliga förhållandena,
 - föreligger det inte någon motsägelse mellan avtalet om vinbenämningar och TRIPS-avtalet.

- 3) Rätten att använda namnet för en druvsort vid marknadsföringen av vin utgör inte en äganderätt i den mening som avses i artikel 1 i protokoll nr 1 till Europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna eller i artikel 17 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna. Det är under alla omständigheter inte fråga om något olagligt ingripande i strid med nämnda konvention eller stadga i förevarande mål.

112. Jag anser följaktligen att domstolen skall besvara de frågor som hänskjutits av Tribunale Amministrativo Regionale per il Lazio på följande sätt.

"Vid utredningen av tolkningsfrågorna har det inte framkommit några omständigheter som gör att avtalet mellan Europeiska gemenskapen och Republiken Ungern om ömsesidigt skydd och kontroll av vinbenämningar, som godkändes på gemenskapens vägnar genom beslut 93/726/EG och undertecknades den 29 november 1993, eller skriftväxlingen angående artikel 4 i nämnda avtal kan anses vara ogiltiga."